

Παγκόσμια Έρευνα για τις Συμπεριφορές Υγείας Παιδιών Σχολικής Ηλικίας:

Σεξουαλική Υγεία των 15χρονων εφήβων στην Ευρώπη, την Κεντρική Ασία και τον Καναδά

Η διεθνής έρευνα *Health Behaviour in School-aged Children (HBSC)* του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας (ΠΟΥ) (<http://keea-hbsc.pi.ac.cy/hbsc/>) διεξάγεται κάθε τέσσερα χρόνια και παρέχει διεθνή συγκριτικά στοιχεία σχετικά με την υγεία, την ποιότητα ζωής, το κοινωνικό περιβάλλον και τις συμπεριφορές υγείας παιδιών σχολικής ηλικίας (11, 13 και 15 χρόνων). Έχει αναγνωριστεί διεθνώς ως μια έγκυρη πηγή πληροφοριών για θέματα υγείας των εφήβων υιοθετώντας τη θέση ότι η υγεία περιλαμβάνει φυσικές, κοινωνικές αλλά και συναισθηματικές πτυχές.

Η έρευνα πραγματοποιείται από το 1983 και σε αυτή συμμετέχουν περίπου 50 χώρες διεθνώς. Μετά από απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου (#290/2018) η έρευνα τέθηκε υπό την αιγίδα των Υπουργείων Υγείας και Παιδείας, Αθλητισμού και Νεολαίας (ΥΠΑΝ), ενώ η υλοποίηση της γίνεται από το Κέντρο Εκπαιδευτικής Έρευνας και Αξιολόγησης (ΚΕΕΑ), του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου του ΥΠΑΝ.

Η Πιλοτική Έρευνα πραγματοποιήθηκε τον Δεκέμβριο του 2018 και σε αυτήν συμμετείχαν 1182 μαθητές/μαθήτριες από 61 σχολεία. Η Κύρια Έρευνα πραγματοποιήθηκε κατά την περίοδο Νοεμβρίου 2021-Απριλίου 2022 με τη συμμετοχή 4818 μαθητών/μαθητριών από συνολικά 212 σχολεία (276 τμήματα), τόσο του δημόσιου όσο και του ιδιωτικού τομέα. Για τη συλλογή των δεδομένων έγινε χορήγηση ηλεκτρονικού ερωτηματολογίου μαθητή/μαθήτριας. Έγινε, επίσης, χορήγηση ερωτηματολογίου σχολείου (200 σχολεία).

Η πρώτη θεματική έκθεση της έρευνας αφορούσε στην **ψυχική υγεία και ευεξία των εφήβων**, η δεύτερη στη **βία μεταξύ συνομηλίκων και στον εκφοβισμό**, η τρίτη στη **χρήση ουσιών**, η τέταρτη στη **φυσική δραστηριότητα, στις διατροφικές συμπεριφορές, στο σωματικό βάρος και στην εικόνα σώματος**. Η πέμπτη έκθεση επικεντρώνεται στη **σεξουαλική υγεία** των εφήβων, με βάση τα διεθνή αποτελέσματα από 42 χώρες. Θα ακολουθήσουν άλλες δύο θεματικές εκθέσεις για: α) την οικογένεια, συνομηλίκους και κοινωνικά πλαίσια και β) τη χρήση κοινωνικών δικτύων.

Τα αποτελέσματα της πέμπτης θεματικής έκθεσης για τις δύο πτυχές που εξετάζονται -σεξουαλική επαφή και χρήση αντισύλληψης κατά την τελευταία σεξουαλική επαφή- παρουσιάζονται συνοπτικά πιο κάτω, με αναφορές στο φύλο και στο κοινωνικοοικονομικό επίπεδο. Σημειώνεται ότι τα αποτελέσματα της συγκεκριμένης ενότητας βασίζονται σε δηλώσεις μόνο των παιδιών ηλικίας 15 χρόνων. Για την Κύπρο, ο αριθμός των παιδιών αυτής της ηλικιακής ομάδας που συμμετείχαν ανήλθε σε 1415.

Διεθνώς το 18% των 15χρονων εφήβων δήλωσε ότι **είχε ήδη σεξουαλική επαφή**, με το αντίστοιχο ποσοστό της Κύπρου να είναι λίγο μικρότερο (15%). Διεθνώς, το ποσοστό είναι μεγαλύτερο για τα αγόρια (20%) παρά για τα κορίτσια (15%), με την αντίστοιχη διαφορά στην Κύπρο να είναι μεγαλύτερη (αγόρια: 24%, κορίτσια: 6%). Διεθνώς, το ποσοστό των αγοριών που δήλωσε ότι είχε σεξουαλική επαφή είναι μεγαλύτερο για τα αγόρια από υψηλό κοινωνικοοικονομικό επίπεδο, σε σχέση με αυτά από χαμηλό κοινωνικοοικονομικό επίπεδο. Το αντίστοιχο ποσοστό για τα κορίτσια δεν διαφοροποιείται ως προς κοινωνικοοικονομικό επίπεδο. Στην Κύπρο δεν παρατηρείται διαφοροποίηση αγοριών ή κοριτσιών ως προς το κοινωνικοοικονομικό επίπεδο.

Τα παιδιά που δήλωσαν ότι είχαν σεξουαλική επαφή ρωτήθηκαν εάν **χρησιμοποίησαν προφυλακτικό** κατά την τελευταία σεξουαλική επαφή (είτε οι ίδιοι είτε ο/η σύντροφός τους). Διεθνώς, το 59% των παιδιών τοποθετήθηκε θετικά, με το αντίστοιχο ποσοστό για την Κύπρο να είναι ελαφρώς μεγαλύτερο (61%). Σημειώνεται ότι διεθνώς ποσοστό 9% των αγοριών και 7% των κοριτσιών απάντησαν 'Δεν ξέρω', με τα αντίστοιχα ποσοστά για την Κύπρο να είναι πολύ μεγαλύτερα (αγόρια: 20%, κορίτσια 9%). Ως προς το φύλο, διεθνώς μεγαλύτερο ποσοστό αγοριών (61%) παρά κοριτσιών (57%) δήλωσε χρήση προφυλακτικού κατά την τελευταία σεξουαλική επαφή, ενώ για την Κύπρο συμβαίνει το αντίστροφο (αγόρια: 61%, κορίτσια: 63%). Διεθνώς, το ποσοστό των αγοριών που δηλώνουν χρήση προφυλακτικού είναι μεγαλύτερο για τα παιδιά από υψηλό κοινωνικοοικονομικό επίπεδο (68%) σε σχέση με αυτά από χαμηλό (58%), ενώ στην Κύπρο δεν παρατηρούνται διαφορές μεταξύ αγοριών, ως

προς το κοινωνικοοικονομικό επίπεδο (για τα κορίτσια δεν κατέστη δυνατόν να γίνουν περαιτέρω αναλύσεις λόγω του μικρού αριθμού των κοριτσιών που τοποθετήθηκαν στην συγκεκριμένη ερώτηση)..

Τα παιδιά που δήλωσαν ότι είχαν σεξουαλική επαφή ρωτήθηκαν, επίσης, εάν **χρησιμοποίησαν αντισυλληπτικό χάπι** κατά την τελευταία σεξουαλική επαφή (είτε οι ίδιοι είτε ο/η σύντροφός τους). Διεθνώς, το 26% των παιδιών τοποθετήθηκε θετικά, με το αντίστοιχο ποσοστό για την Κύπρο να είναι μικρότερο (19%). Διεθνώς ποσοστό 18% των αγοριών και 6% των κοριτσιών απάντησαν 'Δεν ξέρω', με τα αντίστοιχα ποσοστά για την Κύπρο να είναι πολύ μεγαλύτερα (αγόρια: 26%, κορίτσια 9%). Τόσο διεθνώς όσο και στην Κύπρο το ποσοστό των παιδιών που δήλωσε χρήση αντισυλληπτικού χαπιού δεν διαφοροποιείται, ως προς το φύλο. Επίσης, η χρήση αντισυλληπτικού χαπιού είναι μεγαλύτερη για τα παιδιά από υψηλό κοινωνικοοικονομικό επίπεδο (αγόρια: 26%, κορίτσια: 29%), σε σχέση με αυτά από χαμηλό επίπεδο (αγόρια: 22%, κορίτσια: 25%). Στην Κύπρο δεν παρατηρούνται διαφορές μεταξύ αγοριών, ως προς το κοινωνικοοικονομικό επίπεδο (για τα κορίτσια δεν κατέστη δυνατόν να γίνουν αναλύσεις λόγω του μικρού αριθμού των κοριτσιών που τοποθετήθηκαν στην συγκεκριμένη ερώτηση).

Συνοπτικά, φαίνεται ότι διεθνώς το 30% των εφήβων δήλωσαν ότι δεν χρησιμοποίησαν **προφυλακτικό ή αντισυλληπτικό χάπι** κατά την τελευταία σεξουαλική επαφή, με το αντίστοιχο ποσοστό για την Κύπρο να είναι μεγαλύτερο (35%). Όσον αφορά στο φύλο, δεν παρατηρούνται διαφοροποιήσεις στα ποσοστά διεθνώς και στην Κύπρο. Τέλος, όσον αφορά στο κοινωνικοοικονομικό επίπεδο, διεθνώς το ποσοστό των παιδιών που δήλωσε ότι δεν χρησιμοποίησε κάποιας μορφής αντισύλληψη είναι μεγαλύτερο για τα παιδιά από χαμηλό κοινωνικοοικονομικό επίπεδο (αγόρια: 35%, κορίτσια: 31%), σε σχέση με αυτά από υψηλό επίπεδο (αγόρια: 25%, κορίτσια: 25%). Στην Κύπρο δεν παρατηρούνται διαφορές μεταξύ αγοριών, ως προς το κοινωνικοοικονομικό επίπεδο (για τα κορίτσια δεν κατέστη δυνατόν να γίνουν αναλύσεις λόγω του μικρού αριθμού των κοριτσιών που τοποθετήθηκαν στην συγκεκριμένη ερώτηση).

Με βάση τα πιο πάνω αποτελέσματα προτείνονται τα ακόλουθα μέτρα για εφαρμογή σε διεθνές επίπεδο:

- Επένδυση σε προγράμματα που στοχεύουν στη βελτίωση της σεξουαλικής υγείας των εφήβων, με βάση τα εθνικά αποτελέσματα στην έρευνα HBSC.
- Η σεξουαλική διαπαιδαγώγηση δεν πρέπει να περιορίζεται μόνο στην πρόληψη των κινδύνων, αλλά να περιλαμβάνει συζήτηση θεμάτων, π.χ. της συναίνεσης, του σεβασμού, της ισότητας των φύλων, της συμπερίληψης και της διαφορετικότητας.
- Εκπαίδευση στην ανάπτυξη δεξιοτήτων επικοινωνίας ανάμεσα στα παιδιά, ως βασικό συστατικό για την σεξουαλική και αναπαραγωγική υγεία.
- Παρεμβάσεις σε επίπεδο εκπαίδευσης και υγείας για προώθηση της χρήσης προφυλακτικού, σε συνδυασμό με άλλες αποτελεσματικές μεθόδους αντισύλληψης.
- Εκπαίδευση εκπαιδευτικών για παροχή υψηλής ποιότητας εκπαίδευσης στη σεξουαλική αγωγή για στήριξη των μαθητών και των μαθητριών.
- Προσαρμοσμένες και φιλικές προς τα παιδιά υπηρεσίες αναπαραγωγικής υγείας που να είναι διαθέσιμες χωρίς προϋπόθεση συγκατάθεσης από γονείς/κηδεμόνες ή ιατρική παραπομπή.

Το ΥΠΑΝ θα επικεντρωθεί στην αξιοποίηση των δεδομένων της έρευνας, με στόχο τη βελτίωση συγκεκριμένων πτυχών του εκπαιδευτικού συστήματος που αφορούν στην προαγωγή της υγείας των παιδιών σχολικής ηλικίας. Δεδομένης της τακτικής, πλέον, συμμετοχής της Κύπρου στη διεθνή έρευνα HBSC αναμένεται η διαμόρφωση πιο ξεκάθαρης εικόνας όσον αφορά στο επίπεδο βελτίωσης στους τομείς που εξετάζει η εν λόγω έρευνα. Η διεξαγωγή συγκριτικών μετρήσεων για όλες τις πτυχές που εξετάζει η έρευνα, η οποία θα καταστεί εφικτή μελλοντικά, θα δώσει τη δυνατότητα στη χώρα μας για περαιτέρω αναδιαμόρφωση, προσαρμογή και σχεδιασμό σχετικών πολιτικών.